

ÇAĞDAŞ TÜRK DİLLERİNİN ARAŞTIRMACISI S.E. MALOV*

E.R. TENİŞEV

Küçük bir makalede “S.E. Malov-Çağdaş Türk Dillerinin Araştırmacısı” konusunu detaylı bir şekilde incelemeye imkan yoktur. Elbetteki bahsi geçen bu konu, bilim adamının iş hayatının analizini, onun hayatını, alışkanlıklarını, ilgi alanlarını ve yaşadığı devir ile alakalı bilgileri konu edinen monografik bir araştırmanın konusu olmalıdır.

Dolayısıyla “S.E. Malov- Türk Dillerinin Araştırmacısı” başlıklı bu yazıda yukarıda değindiğimiz geniş çaplı monografik bir çalışmayı parçalamak suretiyle meseleyi genel olarak yansıtan birkaç alt konuya bölmek ve özellikle S. E. Malov’un yaratıcılığında önemli bir yer tutan konuyu mercek altına alıp daha detaylı olarak incelemek yolu izlenecektir.

S.E. Malov’un ilme karşı olan ilgisi, teoretik bir bakış açısıyla “Kazan Kulübü”ne bağlı olan V.V. Radloff’un doğrudan etkisi altında olmuştur. Kulüp üyeleri ile kulüp başkanı İ.A. Baduen, daha çok günümüzde yaşayan ve konuşulmakta olan çağdaş Türk dillerini araştırma konusu olarak kendilerine seçmişken, eski Türk yazıtlarının bulunması, Runik ve Eski Uygur dönemine dair materyallerin elde edilmesi ile V.V. Radloff, araştırmacılık hayatının son dönemi olan Sen-Petersburg evresinde “Kazan Kulübü”nün genel hattından kayarak Eski Türk filolojisi ile yakından ilgilenmeye başlamıştır

V.V. Radloff’un öğrencisi ve muakkibi olan S.E. Malov’un ilim hayatında bu iki ana hat-çağdaş ve Eski Türk dillerinin araştırılması- ta başlangıcından beri süregelmektedir ki, bu iki ilmi konu da bir birinden ayırt edilmeden, aksine çok yakın ve sıkı bir bağlantı içerisinde olan meselelerdir. Yani Eski dönem dilleri çağdaş dillerin açıklaması, çağdaş diller ise eski dönem dillerinin açıklaması olmuştur.

Ekim devriminden sonra ulusların kültürünü geliştirme ve aydınlatma konuları günün aktüel meseleleri haline geldiğinden dolayı, çağdaş Türk dillerini araştırma meselesi büyük önem kazanmıştı.

Ekim devriminden sonraki yaşanan süreçte Türk halklarının yazı sistemlerinin ve edebî dillerinin oluşturulması, devlet işlerinin önemli bir parçası olmuştur. S.E. Malov da bu duruma paralel olarak çalışmalarında çağdaş Türk dillerinin araştırılması meselesini ön plana almıştır.

S.E. Malov, hiçbir zaman çalışma odasıyla sınırlı kalan, gerçek hayattan kopan bir bilim adamı değildi. Aksine günün meydana getirdiği yenilikleri ile yakından ilgilenirdi. Türk halkalarının alfabe ve imlâsını oluşturma çalışmaları ve onları uygulama işlerinde gösterdiği gayretini herkese malumdur.

S.E. Malov çalışmalarında çağdaş Türk dillerinin tanımlaması işine büyük önem vermiş ve bizzat kendisi bu alanda hem araştırmacı, hem de redaktör olarak büyük katkı sağlamıştır. Onun çalışma metodu, dil özelliklerinin çok ince, seçkin bir şekilde verilmesi ve bir takım seçeneklerin arasından en manalısının seçilmesinden ibaretti.

S. E. Malov hem kendisinden, hem de diğer yazarların eserlerinin değerlendirmesinde bunları talep ederdi.

---

* *Tyurkologičeskiy Sbornik*, 1975, s. 27-33.

S.E. Malov'un çalışmalarında önem arz eden bir diğer nokta ise diyalektoloji olmuştur. S. E. Malov'un çalışmalarında diyalektoloji büyük önem taşırdı. O, çoğu çağdaş dillerin araştırılması sırasında diyalektolojik yaklaşımı uygulardı. Tabii ki, bu husus hiç de hiç şaşırtıcı değildir, çünkü XX. asrın 30'lu yıllarında birçok Türk dili yazı dili olmaktan uzak, sadece halk arasında konuşuldukları şekilleriyle yaşıyordu.

S.E. Malov, Türk dillerinin sözlükçülük ve sözcükbilimi ile yakından ilgilenirdi. En önemseydiği konu – o dilde yazılan metin ve onun Rusça'ya doğru ve net tercümesi idi; metnin esas ögesi olarak kelimeyi görürdü. Tabii ki, burada Ekim Devriminden önceki Uygulamalı Türkoloji ve bu bilim dalının en aktif taraftarlarından birisi olan S. E. Malov'un babası Evfimiy Aleksandroviç Malov'un etkisi tartışılmazdır.

S.E. Malov kelimelere çok hassas davranır, diller arasındaki bağlantıları tespit etmeye çalışırdı. Türk lehçeleri alanında çok geniş ve derin bilgileri olduğunun delillerini "İgor Destanı" ve Afanasiy Nikitin'in "Yolculuk Notları'nda" rastlayan Türkizmleri araştırmasına dair makalelerinde, bazı kitaplar için hazırlanan eleştiri yazılarında, glossary'lerde, E.K. Pekarskiy'in Yakutça sözlüğünün kıyaslama kısmı ve o yada bu kelimenin manası hakkında yazılan notlarda bulabiliriz. S.E. Malov, lehçelerle alâkalı olarak; şaşırtıcı bir şekilde bu alanda çalışan ilim adamlarının dahi unutmuş olduğu bir takım önemli kaynakları çok iyi bilirdi. Han unvanlarını araştırdığı dönem sırasında S.E. Malov, metnin genel manası ile uyuşmayan **kurut** kelimesine rastlamıştır ve bu kelimeyi nasıl tercüme edeceğini şaşırmıştır. Böyle durumlar ortaya çıktığı zamanlarda S.E. Malov öğrencilerine soru sorarak danışmayı çok severdi. **Kurut** hakkındaki soru bana da sorulmuştu. Ben, "belki de bu, birçok Türk haklarında bilinen kuru ekşimik olabilir" diye yanıtladım. S.E. Malov bir dakika kadar sesini çıkarmadan yüzüme baktı, sonra "Bakınız, A.N. Samoyloviç okuyup, bu kelimenin manasını çıkartamadı, ama Siz açıklayabildiniz! Tabii ki bu, Türklerde yaygın olan kelimedir ve hepimiz biliyoruz, nedense unuttuk mu, çıkartamadık!" dedi.

S.E. Malov'un hazırladığı han unvanlarına dair eserin eleştiri yazısı yayınlandıktan sonra, şaşırmış bir halde şu satırları okudum: "Doktora öğrencisi E. Tenişev **kurut** kelimesini "kuru ekşimik" olarak tercüme ediyor, çeviri metnin genel anlamına uymaktadır"¹. Ancak, bunu belirtmese de olurdu, çünkü bir takım sözlüklerde **kurutun** anlamı verilmekteydi. Fakat S.E. Malov, kelimenin manasını keşfeden insana saygı göstermekten, emeğe saygı göstermekten kendini alamazdı.

Günümüzde edebî dillerin teorisi ismini taşıyan bilim alanı S.E. Malov'u yakından ilgisini çekerdi. Hoca, bu alanın öneminin büyük olduğunu belirtirdi. Türk halkları için bu teorinin temelini S.E. Malov atmıştır. Bununla ilgili olarak, *Eniseyskaya Pismennost Tyurkov* (Türklerin Yenisey Yazıları)² adlı kitabın önsözü ile *Mir Alişer Navoi v İstoriî Tyurkskih Literatur i Yazıkov Sredney i Tsentralnoy Azii* (Türk Edebiyatlarının, Merkezi ve Orta Asya'nın Tarihinde Alişer Nevayî'nin Dünyası)³ adlı makalesinden bahsetmeliyiz. Bu ilmi çalışmalarda, V.V. Radloff tarafından belirlenen düşünceler şekillendirilerek geliştirilmiştir. S. E. Malov'un söz konusu eserlerini okumak ve bilmek-eski edebî dillerinin gelişiminin araştırması, onların çağdaş dillerin oluşumunda oynadığı rolü ve bulunan abidelerin dillerini sınıflandırmasında esas önemi taşımaktadır.

¹ S.E. Malov. "İzuçeniye Yarlıkov i Vostoçnih Gramot". -Akademiku V. A. Gordelevskomu k ego 75-letiyu. Sbornik statey, M. , 1953, s. 192

² S.E. Malov. *Eniseyskaya Pismennost Tyurkov*. Metinler ve tercümelere. M. -L., 1952 ss. 4-7

³ S.E. Malov. "Mir Alişer Navoi v İstoriyi Tyurkskih Literatur i Yazıkov Sredney i Tsentralnoy Azii". -SSSR İA,OLYA 6. c. 1947, ss 475-480.

S.E. Malov, bu günlerde sosyal dilbilimi olarak adlandırılan bilim alanında çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar arasında *Tyurskiye Yazıki v Nauke i Cizni, prede i Teper* "İlimde ve Günlük Hayatta Türk Dilleri: Geçmişi ve Bugünü"⁴ makalesi vardır. Bu ilmî makale Sovyet döneminde edebî Türk dillerinin sosyal hayatta oynadıkları rollerin daha da büyüdüklerini açığa kavuşturmuştur. SSCB bünyesindeki Türk Cumhuriyetlerinin ulaştıkları başarıları açıkça anlatmak, herkese duyurmak Sovyet bilim adamının yurtseverliğinin bir sembolü idi.

Biz, S.E. Malov'un ilmî çalışmalarını çağdaştırma amacını gütmemekteyiz. Ama, onun eserlerinin genel hatlarından hareket edecek olursak, ancak bugünlerde kavramsal olarak şekillendirilmiş bilim alanlarını dikkate almadan geçemeyiz.

Günümüzdeki Türk dillerinin arasından S.E. Malov Tatarca, Hakasça, Şorca, Çulım-Türkçesi, Karakalpakça, Türkmençe ve Yakutça ile çok yakından ilgilendirirdi. Kıyaslamalı inceleme yapmak için bütün Türk dilleri, en nadir olanlarının materyallerini kullanırdı, örneğin, V.V. Radloff'u sözlüğü ile N.F. Katanov'un Uryanha diline (Tuvaca) dair ünlü eseri bilim adamın her zamanki yardımcıları idi. Çağdaş Türk dillerinin arasından S.E. Malov'un üzerinde en fazla çalıştığı diller, Merkezî Asya bölgesinde konuşulmakta olan Yeni Uygurca, Sarıg-Yugurca ve Salarca'dır.

XIX. yüzyılın 90'lı yıllarında V.V. Radloff Yusuf Has Hacib'in "Kutadgu Bilig" eserini esas alarak, Eski Uygurcanın fonetik yapısının "Altay" hipotezini öne sürmüştür. V. Tomsen, poemini kafiyeler sistemini inceleyerek, V.V. Radloff'un hipotezinin yanlış olduğu sonucuna varmıştır. V.V. Radloff ise, kendi hipotezi için delil bulmak amacıyla G.N. Potanin ve G. Mannergame'in küçük notlarından bilinen Sarı Uygurlar, Sarıg-Yugurlar'ın dilini araştırmaya başlamıştır. 1909 yılında Orta ve Doğu Asya Araştırmaları Rus Konseyi V.V. Radloff'un inisiyatifi üzerine S.E. Malov'u Sarı Uygurlar, çağdaş Uygurlar ve Salarların kültürleri ile dilini araştırmak üzere görevlendirmiştir.

İlk iki yıllık (1909-1911) gezinin getirdiği sonuçlar o kadar önem taşıyıcı idiler ki, V.V. Radloff, S. E. Malov'u aynı bölgeye ikinci defa yine iki yıllık bir gezi (1913-1915) için göndermiştir. Gerçekleştirilmesi düşünülen üçüncü gezi o dönemlerde başlayan Birinci Dünya Savaşı nedeniyle yapılamamıştır.

Yukarıda bahsettiğimiz iki Merkezî Asya gezisi S.E. Malov'a o dönemde yeterli bir seviyede araştırılmayan Yeni Uygurca'nın ve hemen hemen kimse tarafından bilinmeyen Sarıg-Uygurca ve Salarca hakkında tarihi önem taşıyan bilgiler kazandırmıştır. Toplanan kaynakların toplanarak, yayınlanması S.E. Malov'un hayatı boyunca meşgul olduğu bir iş olmuştur.

Biriktirilen kaynakların çoğu Yeni Uygurca'nın şivelerine aitti. S.E. Malov araştırmalarını N.F. Katanov'dan sonra yapmış ve onun notlarındaki eksiklikleri dikkate alarak gidermeye çalışmıştır.

S.E. Malov Kumul şivesi, Hotan ve Lobnor lehçeleri hakkında geniş bilgi toplayabilmiştir. Turfan, Kuçar, Aksu, Kaşgar şivelerini kayda alabilmiştir. 1954 yılında⁵ basılan Hami (Kumul) şivesi metinler kitabı ile sözlük, G.E. Grum-Grjımaylo'nun iddialarına rağmen diğer merkezli şivelerde konuşan halk tarafından oldukça kolay anlaşılmalıdır.

Çeşitli lehçe ve şivelerde konuşan halkların bir birini anlayabilmeleri, onları ayırma işlerinde önemli bir kriterdir ki, işte bu husus, Lobnorluların son derece ilginç

⁴ NJ. 1942, № 2-3

⁵ S. E. Malov. *Uygurskiy Yazık*. Hamiyskoye Nareçıye. Metinler, tercümelere ve sözlük. M. - L., 1954.

dilinin (1956 yılında bu dil hakkındaki kitap sözlüğü⁶ ile birlikte hazırlanmıştır) bir lehçe olduğu sonucuna götürmektedir.

Bahsi geçen dil, geleneksel kısmında kendine özgü özellikleri koruyabilmiştir. Örneğin:

S.E. Malov, Lobnorca'nın "Eski Kırgızların eski dili idi"⁷ varsayımında bulunmuştur. Sonradan bu varsayım Lobnorluların boy ve soy isimleri ve Lobnorlular dilinin analizinden netleştirilerek delilenmiştir. S.E. Malov'un Lobnorca'nın "Genel Uygur dili ile yakınlaşarak onun lehçesine dönecektir"⁸ düşüncesi doğrudur.

Lobnorca, diğer yerel şiveler gibi Uygur edebî dilinin etkisi altında kalmıştır. Onun geleneksel kısmı ikinci plana çekilerek Lobnorluların artık yaşlanmış halk tabakası arasında kalmıştır. Şu anda Lobnorlular iki dilde: ana dillerini ve Uygurca konuşmaktadırlar. Genç nesiller, ana dilinin ancak birkaç öğesini muhafaza etmekle beraber, genelde Uygurca konuşurlar. Bu durum bizleri, geçmişte tamamen bağımsız bir dil olan Lobnorcanın gittikçe Uygurcanın bir lehçesi haline dönüştüğü sonucuna götürmektedir.

S.E. Malov'un genelleştirme çalışmaları Uygurcanın lehçelerine aittir. 1928 yılında yayınlanan makale⁹ Kuçar ve Kaşgar lehçelerinde yazılan metinleri ve Lobnor lehçesindeki kısa atasözünü içermektedir. 1933 yılında basılan daha geniş bir makalede¹⁰ ise Uygur lehçelerinin fonetik özellikleri ele alınmış ve örnek olarak da merkezî şivelerde (Turfan, Hami, Kuçar ve Aksu) yazılan metinler gösterilmiştir. Lobnor lehçesi için en belirleyici olan fonetik ve morfolojik belirtileri de bu makalede verilmiştir.

Uygur şiveleri hakkında en geniş materyal 1961 yılında basılmıştır¹¹. Kitabın çoğu kısmı az bilinen Hotan lehçesinde, diğer kısmı ise Kaşgar, Aksu, Kuçar ve Turfan şivelerinde yazılan metinlere ayrılmıştır.

S.E. Malov'un Uygur şiveleri ve lehçelerine dair ilmi eseri günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Söz konusu metinlerin bahsi, şiveler ve lehçelerde konuşan insanların ağzından derlenmesi bu kitabın taşıdığı önemi daha da arttırmaktadır. S.E. Malov, kendi çalışmalarında "lehçe" kavramını her yerde kullanmaktadır. Bu kavramla, hem dil, hem de dil haline dönüşmeye başlayan lehçeleri kastetmektedir¹².

O, hiç tereddüt etmeden, bu lehçelerin arasından Lobnor lehçesini ayırmaktadır. S.E. Malov, Uygur lehçe bilimi hakkındaki makalede: "Gerçekten, gayet büyük, genel olarak fonetik özellikler (kısmen morfolojik), benim bakış açımına göre, Lobnor lehçesini diğer, bir birine benzeyen Doğu Türkistan lehçelerinin arasından ayırmamız gerekmektedir"¹³ diye bir sonuca ulaşmaktadır. Uygur lehçelerinin iki ögeli sistemi

⁶ S. E. Malov. *Lobnorskiy Yazık*. Metinler, tercümelere ve sözlük. Frunze 1956.

⁷ A. g. e. , 5. s.

⁸ a. g. e. , 4. s.

⁹ S. E. Malov. "Harakteristika Jiteley Vostochnogo Turkestana". -DAN-V. 1928, №7/ 131-136. ss.

¹⁰ S. E. Malov. *Materiyalı po Uygurskim Nareçiyam Sin-Dzyana*. -Sergeyu Fyodoroviçu Oldenburgu k 50-letiyu Naučno-Obşestvennoy Deyatelnosti, 1882-1932. 307-322. ss.

¹¹ S. E. Malov. *Uygurskiye Nareçiya Sindzyana*. Metinler, çeviriler ve sözlük. M. , 1961.

¹² S. E. Malov. *Uygurskiy yazık*. Hamiyskoye nareçiyeye, 5-7. ss.

¹³ S. E. Malov. "İzüçeniye Jivij Tyureksih Nareçiy Zapadnogo Kitaya". -VZ. 1. cilt. 1927 170. s. ; aynı yazar. *Yazık Jethh Uygurov*. Sözlük ve gramer. A. -A. , 1957, 7. s.

hakkındaki sonucu değişmeden kalmaktadır¹⁴, ancak Hotan “ağzı” kendine özgü detay ve özellikleri ile ilğimizi çekmektedir¹⁵.

60’lı yılların ortasında bu makalenin yazarının katılımıyla Uygur lehçelerinin kapsamlı araştırması gerçekleştirilmiştir. Hotan “ağzı” diyalekt grubuna kadar yükseltmeye mecbur kaldık, çünkü o, Eski Uygurcanın özelliklerini taşımaktadır: *ı* allofonu çok sık kullanılmaktadır, geçmiş zaman geniş dudaksız ünlülerle eklerin yardımıyla oluşmaktadır, *-gulg*, *-iglik* ve *-gak* hal formları, *-gašto* yumuşatılmış emir kipi formu mevcuttur. Başka bir ifade ile, Hotan diyalektinin gelişim sürecini dilin eski özelliklerinin muhafaza edilmesi ile açıklamak mümkündür.

1957 yılında tarafımızca önerilen ve temelini S.E. Malov’un yukarıda bahsettiğimiz varmış olduğu sonuçlar oluşturan Uygur lehçelerinin üç öğeli sistemi, sonraları yapılan büyük araştırma sırasında ispat edilerek, ders kitapları ve yardımcı materyallere dahil edilmiş, dahası bu sonuçlar, Uygur lehçeleri araştırmacılarının eserlerinde de yansıtılmıştır.

S.E. Malov Sarı Uygurların arasında bir yıldan fazla kalmıştır. Onların Türk kısmından (Sarıg-Yugurlardan) zengin bir lengüistik ve folklor kaynakları toplamayı başarmıştır. Onun Sarı-Uygurların arasında uzun bir dönem bulunması, S. E. Malov’un Sarıg-Yugurlarca iyi tanınmasına imkan sağlamıştır. Halk arasında bugünlere kadar, bizim ulu bilim adamımıza olan sevgi ve saygı yaşamaktadır. Sarıg-Yugurların dilleri esasında S.E. Malov, aynı isimli (Sarı Uygurların Dili) iki kitap yazmıştır. Bu iki kitabın birisi – sözlük ve kapanmalılar ile affrikatlar sisteminin, 11’den 29 rakamına kadar eski transkripsiyonda metinler takımıdır¹⁶. 213 notun 32’si ünsüzlerin özelliklerini yansıtan metinleri içermektedir. Aynı metinlerin tüm ünsüzlerinin özelliklerini koruyarak elle yazılan Latin transkripsiyonu da mevcuttur. Bu el yazmasının ilmî değerinin ne kadar büyük olduğu bellidir.

Sarı-Uygur dilinin ilk araştırmacısı olan S. E. Malov, bu dilin özelliklerini açıkça belirtmiştir. Örneğin: *z*’nin isimlerin ortasında ve fiillerin sonunda gelmesi, nefesli, güçlü ve zayıf kapanmalılar ile affrikatlar sisteminin, 11’den 29 rakamına kadar eski sayı sisteminin olması, isimlerin ikili çekimi ve fiillerin gayri şahsi çekiminin olmasıdır.

Sarıg-Yugurcanın araştırması neticesinde, S.E. Malov aşağıda belirtilen sonuca ulaşmıştır: “*Sarı Uygurca’yı Uygur dili olarak kabul etmek zordur, çünkü biz hem konuşma dilini (Sındzyan’ın), hem de yazılı (yaygın olan, Budist edebiyatının dili olan) dilini biliriz. Bu ise, ya eski zamanlarda Kırgızcalaşan (herhangi bir) Uygur dili ya da bambaşka bir dildir*”¹⁸. Diğer bir ifade ile, bu Türk sisteminin bağımsız bir dilidir ve bu sonuç şüphesizdir.

S.E. Malov’un, Sarıg-Uygurlar ve Lobnorluların dillerini Eski Kırgızcanın iki başka, ayrı kronolojik hali oldukları düşüncesi dikkate alarak desteklenmesi gerekmektedir. Çin’in Fuyuy ilinde oturan Kırgızların diline ait kaynaklar, bu tahminin doğruluna işaret etmektedirler.

S.E. Malov, Salarların arasında kısa bir süre içinde bulunduğundan dolayı daha az bilgi (ince bir not defteri)¹⁹ toplayabilmiştir. S.E. Malov kendisi de, Salar dilinin yetersiz araştırdığını belirtmiştir¹⁹.

¹⁴ S. E. Malov. *Lobnorskiy Yazık.*, 3. s.

¹⁵ S. E. Malov. *Uygurskiye Nareçiya Sındzyana.*, 3. s.

¹⁶ S. E. Malov. *Yazık Jeltih Uygurov.* Sözlük ve gramer.

¹⁷ S. E. Malov. *Yazık Jeltih Uygurov.* Metinler ve tercümeleler. M., 1967.

¹⁸ S. E. Malov. *Yazık Jeltih Uygurov.* Sözlük ve gramer.

¹⁹ S. E. Malov. *İzüçeniye Jivih Tyureskih Nareçiy Zapadnogo Kitaya*, 171. s.

Sarıg-Uygurcada olduğu gibi Salarcada da, nefesli, güçlü ve zayıf kapanmalılar ile affrikatlar sistemi ile fiilin şahsi çekimi yoktur.

Bunun gibi iki dil arasındaki ortak unsurlar, genetik tabiata değil, Türk sisteminden farklı bir dilin etkisinden dolayı, bölgesel tabiata sahiptir.

S.E. Malov, aldığı notlardan faydalanarak, Salarca ile ilgili böyle bir neticeye gelmiştir: “A.N. Samoyloviç tarafından Salar lehçesini Uygur (Kuzey-Doğu) dil grubuna ait olduğunu söylemek tamamen yanlıştır. Benim düşüncelerime göre, bu lehçeyi Kıpçak-Türkmen (Orta) dil grubuna eklemek doğrudur”²⁰. Yaptığı sınıflandırmada S. E. Malov bu iki dili Türk dil ailesinin bağımsız dilleri olarak göstermiştir: Sarıg-Yugurca - en eski diller arasında, Salarca ise yeni dillerin arasında yer almışlardır²¹. Eğer Uygurcanın araştırmacıları S.E. Malov’un eserlerine daha sık baksalardı, Uygurcanın “izole edilmiş lehçelerini”, “en yakın akraba” lehçelerini icat etmeye hiç gerek kalmazdı.

S.E. Malov’un çağdaş Türk dillerini araştırma alanında yaptığı katkıları çok büyüktür. Sovyet ve dünya dilbiliminde koskoca bir evredir.

Bilim adamı olan S.E. Malov, ilgi alanlarının çokluğu, olayların mahiyetini inceleyip bulma yeteneği ile tanınırdı. O, “işin inceliği ile göze çarpıcılığı ile farklılık gösteren, çok ince süslenen minyatür üstadı”²² unvanını hak etmiştir. S.E. Malov’un çalışma tarzı, bilginin açıklama netliği ve devamlı yeni araştırma yollarını bulma özelliklerine sahip idi. Bunları S.E. Malov, bilim adamlarının yeni nesline “Kültürviruy Mozg (Beynini Geliştir)” makalesinde nasihat olarak söylemiştir.

S.E. Malov, “Her gerçek bilim adamı, kendi bilim dalına yeni bir düşünce, yeni bir yön verir ki, onlar ilmi daha da ileriye doğru götürecekler”²³ diye V.A. Bogoroditskiy hakkında yazmıştır. Bu sözler, S.E. Malov’a da tamamen uymaktadırlar.

Çeviren: Asel TACİBAEVA

²⁰ a. g. e.

²¹ S. E. Malov. Drevniye i noviye yazıki. -İAN SSSR, OLYA. 11. cilt, 2. baskı. 1952, 142. s.

²² E. İ. Ubryatova. O nauçnoy i pbşetsvennoy deyatelnosti Sergeya Efimoviça Malova. - Tyurkologičeskiy sbornik. 1. M. -L. , 1951. , 17. s.

²³ S. E. Malov. Pamyati professora V. A. Bogoroditskogo. NJ. 1942, №2-3, 50. s.